

NyS

Titel:	Sætningsskema og verbalskemaer
Forfatter:	Erik Hansen
Kilde:	<i>NyS – Nydanske Studier & Almen kommunikationsteori 2. Grammatik, Pragmatik og Tekstbeskrivelse</i> , 1970, s. 116-142
Udgivet af:	Akademisk Forlag
URL:	www.nys.dk

© NyS og artiklens forfatter

Betingelser for brug af denne artikel

Denne artikel er omfattet af ophavsretsloven, og der må citeres fra den. Følgende betingelser skal dog være opfyldt:

- Citatet skal være i overensstemmelse med „god skik“
- Der må kun citeres „i det omfang, som betinges af formålet“
- Ophavsmanden til teksten skal krediteres, og kilden skal angives, jf. ovenstående bibliografiske oplysninger.

Søgbarhed

Artiklerne i de ældre NyS-numre (NyS 1-36) er skannet og OCR-behandlet. OCR står for 'optical character recognition' og kan ved tegngenkendelse konvertere et billede til tekst. Dermed kan man søge i teksten. Imidlertid kan der opstå fejl i tegngenkendelsen, og når man søger på fx navne, skal man være forberedt på at søgningen ikke er 100 % pålidelig.

Erik Hansen:

Sætningsskema og verbalskemaer.

Med rette har man mange steder i den lingvistiske litteratur karakteriseret Paul Diderichsens topologiske sætningsmodel, "sætningsskemaet", som et væsentligt videnskabeligt og pædagogisk fremskridt.

Det er derfor ejendommeligt så lidt PDs beskrivelse har været brugt til større videnskabelige undersøgelser af moderne sprogmateriale. Som regel bruges sætningsskemaet kun til indføring i elementær grammatik¹⁾ og til præsentation af sætningsskemaet²⁾. Jeg kender egentlig kun to forsøg på at bruge sætningsskemaet i forbindelse med systematisk beskrivelse af større tekster: stud.mag. Elisabeth Hansen har anvendt det i en undersøgelse af børnesprog, og jeg selv har inddraget det i forbindelse med nogle verbalsyntaktiske studier på grundlag af ca. 20.000 sider excerperet tekst.

Både Elisabeth Hansen og jeg selv har gjort den erfaring at PDs skema ikke kan bruges som det er. Det er først og fremmest indholdsfeltet der er besvær med. Det virker inadækvat over for materialet: der er simpelthen for mange konstruktioner der ikke passer.

Nu er det i sig selv ingen indvending mod en beskrivelsesmodel at den ikke kan dække alt materiale. Registrering af en undtagelse er også en slags beskrivelse. Spørgsmålet er blot hvor mange undtagelser man kan acceptere. Det vil afhænge af sigtet med beskrivelsen.

Nogle vigtige analyseproblemer.

Til indledning skal nævnes nogle af de alvorligste vanskeligheder PDs sætningsskema frembyder i det praktiske arbejde.

(1)

Analysen forudsætter at der skelnes mellem to arter af infinite verber: Nogle optræder når finittet er et hjælpe- eller modalverb; de placeres på pladsen V. Andre optræder efter andre finitter; de regnes normalt for objekter og placeres på pladsen N:

F	v	n	a	V	N	A
du	kan	-	aldrig	beherske	dig	-
du	formår	-	aldrig	-	at beherske dig	-
vi	vil	-	-	give	dig 10 kr.	for den
vi	ønsker	-	-	-	at give dig 10 kr. for den	-
så	tør	han	ikke	blive		her
så	vover	han	ikke	-	at blive her	-

Imidlertid gør PD ikke rede for hvordan hjælpeverber skilles ud fra andre verber, og det fremgår ikke hvorfor denne distinktion er relevant for den topologiske beskrivelse.

Når visse infinitter placeres på N-pladsen, er det naturligvis en antydning af at de på en eller anden måde er objekter³⁾, og i mange tilfælde kan infinittet da også alternere med et ægte, nominalt objekt: han ønsker at rejse/en rejse-de forsøger at ændre metoden/en ændring af metoden - vi vover ikke at springe/springet o. s. v. Men dels kan lignende alternationer påvises ved visse modal- og hjælpeverber⁴⁾, dels er der en række af de andre verber der ikke tillader alternationen: pleje, formå, behage, vedblive, ophøre, orke, holde op, blive ved o. a.

At der er en svaghed her, mærker man tydeligt når man skal analysere en af de konstruktioner PD ikke har behandlet selv. Hvordan opfattes (og placeres) fx. infinitiven i en almindelig konstruktion som han ventes at ankomme kl. 17? Enten skal ventes være et hjælpeverbum, eller også skal at ankomme være objekt. Begge løsninger synes ret utilfredsstillende.

Om han kom gående og vi blev siddende siger PD at det er "faste Verbalforbindelser med Enhedstryk"⁵⁾, men hvordan skal verberne klassificeres i forhold til skemaet? Vi savner kriterier. Og uanset om man vil placere gående og siddende på V- eller N-pladsen, bliver der vanskeligheder med placeringen af "indholdssubjektet"⁶⁾ i en almindelig der-konstruktion som der kom en soldat marcherende ud ad landevejen. Skemaet forudsætter ikke en nominal størrelse placeret foran det infinitte verbum.

(2)

Visse akkusativ med infinitiv-konstruktioner betragtes som ét led⁷⁾:

vi lod/bad/så Jensen komme

Mens andre analyseres som to led, nemlig hhv. indirekte og direkte objekt:

vi foreslog/anbefalede/forbød Jensen at komme

De to konstruktioner kan holdes klart ude fra hinanden, fx. ved at infinitiven i den sidste alternerer med et nominalt objekt:

vi foreslog Jensen en ferie

vi anbefalede Jensen en Carlsberg

vi forbød Jensen adgang

Derimod er det vanskeligere at finde argumenter for i den første konstruktion at opfatte akkusativen + infinitiven som ét led. Det er lettere at finde argumenter imod:

(a) Fundamentprøven⁸⁾ kan ikke vise at akk. + inf. et ét selvstændigt led således som fx. en bisætning kan være det:

*Jensen komme så vi ikke

at Jensen kom, så vi ikke

(b) Akkusativen optræder som et normalt, selvstændigt objekt, dels ved at kunne stå i fundamentfeltet:

Jensen bad vi ikke komme

dels ved uafhængigt af infinitiven at kunne placeres efter de velkendte letledsregler⁹⁾:

vi lod ham ikke komme

vi lod ikke Jensen komme

(c) Akkusativen indgår i en passivtransformation som et normalt objekt:

De bedes vente et øjeblik

Men selv om vi nu alligevel accepterede denne analyse af akk. + infinitiv, ville vi få vanskeligheder med konstruktioner som

vi skyndte os at gå

han hjalp mig at reparere bilen

vi tvang ham at blive her

jeg råder dig at rejse i morgen

De kan næppe opfattes som konstruktioner med indirekte og direkte objekt - infinitiven kan ikke alternere med et nomen - og i EDG

§ 85 står der at infinitiven i en infinitivneksus altid er uden at. PDs beskrivelse forsyner os ikke med midler til at løse problemet. Konstruktioner som

jeg har først nogle breve at skrive
vi fik dem ikke at se
vi gav ham en stol at sidde på
han mangler penge at købe bøger for
de søger et sted at bo

er nævnt i EDG § 26c) II. Infinitiven betegnes her som et adverbial, men det fremgår ikke om den skal betragtes som et sætningsled og placeres i skemaet under A, eller om den er attributiv. Under alle omstændigheder er beskrivelsen ikke tilfredsstillende. PD har defineret adverbialerne negativt "som Led, der har Funktion i Sætningen, men ikke er hverken Verbaler, Substatialer eller Prædikativer"¹⁰⁾. Det vil sige at hvilket som helst led man ikke kan identificere, automatisk bliver at opfatte som adverbial. Man kunne med lige så stor ret kalde infinitiven i vi så ham komme for adverbial og placere den i skemaet under A.

(3)

Infinitiver og ledsætninger der fungerer som objekt, placeres på N-pladsen i sætningsskemaet (se seksempler i EDG p. 162). Når N-pladsen er udfyldt på denne måde, er det imidlertid helt exceptionelt at A-pladsen er udfyldt¹¹⁾. Dette kunne tyde på at infinitiver i ledsætninger slet ikke står på N-pladsen, men derimod sidst i sætningen. Denne antagelse bekræftes yderligere når man gør sig klart at i alle tilfælde hvor man faktisk kan afgøre om infinitiven eller ledsætningen faktisk står på N-pladsen eller i ekstraposition¹⁰⁾, står disse størrelser efter A, altså i ekstraposition:

vi overlader afgørelsen til dig
vi overlader til dig at finde en afgørelse
han foreslog noget andet i går
han foreslog i går at indstille arbejdet snart
jeg kan ikke holde larmen ud
jeg kan ikke holde ud at læse så meget

hvem har fortalt det til dig?
 hvem har fortalt til dig at vi vil være med?
 han bilder sig nok en hel masse ind
 han bilder sig nok ind at han er noget
 jeg skulle sige en besked til Dem
 jeg skulle sige til Dem at De kan ringe senere

Ud fra disse sikre eksempler bør man vel generalisere til de tilfælde hvor placeringen ikke kan afgøres, og grundreglen bliver da at en infinitiv eller en ledsætning står i ekstraposition, altså bag det egentlige skema. (Denne generalisering ville svare til den man traditionelt foretager m.h.t. lette objekters, negerede leds, og adverbialers placering¹²⁾).

Og man kunne så overveje om det ikke ville være konsekvent at hævde at et hvilket som helst infinit + dets bestemmelser (objekt, prædikativ, adverbial) står i ekstraposition!

Verbalvalens og verbalskema.

Det forslag til en alternativ topologisk beskrivelse som skal forelægges her, bygger på studiet af verbernes egenskaber, specielt deres valens, som det ofte kaldes med en metafor fra kemien.¹³⁾

Ved en størrelses (fx. et verbs) valens forstår man dens evne til at kombineres med andre grammatiske størrelser.

Monovalente verber er sådanne verber som kun kan forbindes med ("styre") én størrelse ("led"). Denne størrelse er altid det led man normalt kalder subjekt: S - V. Eksempler på monovalente verber er nyse, protestere, abdicere, tøve.

Divalent verber kan styre to led, d.v.s. ét ud over subjektet:

S - V - O han henter øl
 S - V - P han er tørstig
 S - V - Adv. han holdt op
 han er hjemme

Trivalent verber kan styre to led foruden subjektet:

S - V < $\begin{smallmatrix} O \\ O \end{smallmatrix}$ han overlod mig pengene
 S - V < $\begin{smallmatrix} O \\ P \end{smallmatrix}$ han gjorde mig interesseret
 S - V < $\begin{smallmatrix} O \\ Adv. \end{smallmatrix}$ han skilte uret ad
 han ventede mig hjem

I en del tilfælde må man regne med at verbalvalencer kan være faktivt udfyldt:

S - V - (O) han læser (avis)

S - V - (Adv) han kom (hjem)

S - V $\begin{smallmatrix} \text{O} \\ \text{O} \end{smallmatrix}$ han sendte (mig) pengene

S - V $\begin{smallmatrix} \text{O} \\ \text{O} \end{smallmatrix}$ han ventede (mig) ((hjem))

Men det er alligevel klart at det er verbets tema der afgør hvordan "molekylerne", d.v.s. verbalet + dets led, kan komme til at se ud.

Imidlertid kan molekylerne også indeholde størrelser som er uafhængige af verbets valens, d.v.s. størrelser som kan optræde i forbindelse med hvilket som helst verbal. Det er adverbialer som jo, nok, sgu, desværre, igen, ikke, i haven, en af dagene. Disse størrelser kaldes foreløbigt frie led.

Det viser sig nu at der - som PD har vist det - gælder meget faste regler for den indbyrdes placering af leddene, og man kunne opstille en række skemaer svarende til de enkelte valenstyper. Men hvis man med PD er villig til at operere med tomme pladser, kan man så at sige addere samtlige skemaer og få et fællesskema:

k ^s	V	S	L	a ¹	O ⁱ	O ^d	P	Adv.	a ²
men	sender	du	-	aldrig	-	pengene	-	tilbage	mere?
eller	lukker	han	-	mon	-	butikken	-	op	på torsdag?
-	er	hun	-	nu	-	-	syg	-	igen?
-	gør	de	-	straks	-	båden	klar?	-	-
-	giver	I	-	da	Ole	pengene	-	tilbage	i morgen?
-	giver	I ham	da	-	-	pengene	-	tilbage	i morgen?
og	bliver	de	-	så	-	-	-	her?	-
-	bliver	de	her	så?	-	-	-	-	-

L er pladsen for de lette led⁹⁾, a¹ og a² er pladserne for de frie led, og Adv. betegner pladsen for de styrede (valensbetingede) adverbialer. For at lette sammenligningen med PDs skema som det normalt fremtræder, kunne man mindre detaljeret anføre skemaet således:

k^s V N a N Adv a

idet signaturerne s og S i overensstemmelse med PDs eget forslag¹⁴⁾ er udskiftet med N.

Udfyldningen af skemaets pladser er afhængig af verbalets valens, De tomme pladser er altså med til at karakterisere verbal(tema)et.

Den ovenstående redegørelse for verbalmolekylerne var naturligvis langt fra udtømmende. Fx. er det meget væsentligt at få med at et verbum kan styre et andet verbum:

S - V - V		han vil gå
		han plejer at gå
		han er gået
		han bliver gået
		han kommer gående
S - V < $\begin{smallmatrix} O \\ V \end{smallmatrix}$		vi så ham gå
		vi foreslog ham at gå
		vi fik noget at drikke
		vi hjalp ham at vaske op
S - V < $\begin{smallmatrix} Adv \\ V \end{smallmatrix}$		han kom op at køre

Tilsvarende kan et verbum styre en bisætning:

S - V - B	han påstår at det er for sent
S - V < $\begin{smallmatrix} O \\ B \end{smallmatrix}$	han fortalte os at det var for sent

Et styret verbum og en styret sætning undergår visse mekaniske omformninger. Fx. følger de et andet skema:

k^s	k^u	S	a^1	V	O^i	O^d	P	Adv	a^2
men	at	du	aldrig	sender -	pengene	-		tilbage	mere
eller	fordi	han	-	lukker -	butikken	-		op	på torsdag
-	da	hun	nu	er	-	-	syg	-	igen
-	fordi	de	straks	gør	-	båden	klar	-	-
-	hvis	I	da	giver	Ole	pengene	-	tilbage	i morgen
-	hvis	I	da	giver	hampengene	-		tilbage	i morgen
og	når	de	så	bliver -	-	-		her	en uge
-	når	de	så	bliver -	-	-		her	en uge
men	-	-	aldrig	at sende -	pengene	-		tilbage	mere
eller	-	-	-	lukke -	butikken	-		op	på torsdag
-	-	-	-	været -	-	-	syg	-	igen

-	-	-	straks	gøre	-	båden	klar	-	-
-	-	-	-	at	give	Ole	pengene	-	tilbage i morgen
-	-	-	-	at	give	ham	pengene	-	tilbage i morgen
-	-	-	-	boende	-	-	-	her	en uge
-	-	-	-	boende	-	-	-	her	-

Vi kan nu sammenligne de to skemaer:

1 ^o	k ^s		V	N	L	a ¹		N	Adv	a ²
2 ^o	k ^s	k ^u		N		a ¹	V	N	Adv	a ²

Tilstedeværelsen af skema 2° forudsætter normalt tilstedeværelsen af skema 1°. I øvrigt er forskellene

- Verbalet er placeret længere bagude i skema 2° end i skema 1°.
- Skema 1° mangler pladsen og elementet k^u.
- Skema 2° viser ingen særplacering af dette led og mangler altså pladsen L.
- I skema 1° kan verbalet kun være finit. Når verbalet i skema 2° er infinit, kan pladserne og funktionerne k^u og S ikke være udfyldt.

Efter denne beskrivelse består en sætning altså af sekvenser af verbalskemaer, et for hvert verbum. Verbalerne, og dermed skemaerne, er forbundet med hinanden efter syntaktiske regler som der kan gøres meget præcist rede for¹⁵⁾.

Det enkelte verbals valens afgør hvilke led skemaet kan indeholde og om der kan følge nye styrede skemaer efter. Rækkefølgen af skemaerne er meget simpel i moderne dansk. Hvis V¹ styrer V² som igen styrer V³ o. s. v., er rækkefølgen V¹V²V³....Vⁿ. Dog naturligvis med forbehold over for fundamentfeltsreglen.

Fundamentfeltet.

Foran hele kæden af verbalskemaer er fundamentfeltet placeret. Her kan efter visse regler ethvert verbal eller ethvert led der er styret af et verbal anbringes. Desuden kan en stor del af de frie led stå i fundamentfeltet.

Når et styrende led flyttes til fundamentfeltet, følger de styrede (underordnede) med: adjektiverne følger med substantivet, regimen følger med præpositionen, objektet følger med verbet, et infinit følger med det verbum der styrer det o. s. v.

han	har	-	aldrig	fortalt os at han tit træffer hende
aldrig	har han	-		fortalt os at han tit træffer hende
os	har han	aldrig	fortalt -	at han tit træffer hende
hende	har han	aldrig	fortalt os at han tit træffer	-
at han tit træf- fer hende	har han	aldrig	fortalt os	-----
fortalt os at han tit træffer hende	har han	aldrig		-----
har han aldrig fortalt os at han tit træffer hen- de?				-----

(Når det finitte verbum flyttes op, skal ifølge reglen alle direkte og indirekte styrede led - d. v. s. hele helkæden - følge med).

Hjælpeverber, akkusativ + infinit, ekstraposition.

I den sætningsmodel som her er løst skitseret, beskrives forholdet mellem verbalskemaerne og deres rækkefølge ved hjælp af styrelsesbegrebet; udfyldningen af det enkelte skema afledes af reglerne for verbets valens og læren om delkæderne (se nedenfor); og forholdet mellem elementerne fra det ene skema til det andet beskrives ud fra verbernes koefficient og orientering¹⁶). Ved hjælp af disse træk kan der opstilles regler for hvordan alle "grammatiske" sætninger i sproget må se ud. Der er altså i denne henseende tale om en generativ model.

Vi kan nu vende tilbage til de problemer vi var stødt på i forbindelse med PDs sætningsmodel:

(1)

Konstruktioner som

han/ vil / bo her en uge
 han ønsker / at bo her en uge
 han / har / boet her en uge
 bliver han / boende her en uge?

kommer ikke til at volde vanskeligheder i analysen. Der er i alle tilfælde tale om et simpelt styrelsesforhold. Når dette er konstateret, kan man bagefter gøre rede for reglerne for infinittets morfologiske form, man kan vise i hvilke tilfælde infinittet alternerer med et nominalt objekt, og man kan vise at i visse konstruktioner skal "indholdssubjektet" i en der-konstruktion stå i det styrede verbs skema:

der / vil / gå nogen tid endnu

i andre tilfælde i det styrende verbs skema:

der / kom en soldat / marcherende hen ad landevejen

Yderligere kan man gøre rede for hvilke af de styrende verber der stiller specielle krav til subjektets tema, og hvilke der er indifferente. De sidste kunne man evt. overveje at kalde hjælpeverber¹⁷⁾.

(2)

I akkusativ med infinitiv-konstruktioner kan man vise at visse verbs valens muliggør at de på én gang styrer objekt og infinit. Objektet kan vises at være placeret i det styrende verbs skema. For infinittets morfologiske form gælder der faste regler:

jeg / så ham ikke / gå

vi / anbefalede ham / at gå

UPI / melder præsidenten / dræbt

han / har bilen / stående på gaden

I nogle tilfælde kan infinittet alternere med et nominalt led, i andre tilfælde er dette ikke muligt. Det styrede verbs orientering er nøje afhængig af det styrendes koefficient: akkusativen er logisk subjekt for infinittet i konstruktioner som

jeg / bad dem jo / straks gøre båden klar

vi / frarådede ham / at gå

han / har pengene / liggende i vinduet

mens akkusativen er logisk objekt for infinittet i

UPI / melder præsidenten / dræbt

fik du pengene / forærende?

jeg / har endnu et par breve / at skrive

I sidste eksempel gælder det endvidere at det grammatiske subjekt (jeg) er logisk subjekt for infinittet.

han / ventes / i morgen at fremsætte en udtalelse
 bliver at opfatte som en trivial passiv vending af
 * vi / venter ham / i morgen at fremsætte en udtalelse
 og man må så registrere den ususregel ("surface-constraint") at
 konstruktionen ikke kan forekomme i aktiv.

(3)

Slutplaceringen af infinitter og bisætninger, der hos PD er en art undtagelse, bliver her hovedreglen og volder ingen vanskeligheder.

Formaliseringen og den præcise beskrivelse af alle disse fænomener kan der ikke blive plads til her¹⁸⁾.

Frie led.

Nogle af de frie led er bundet til a¹-pladsen i et finit skema (evt. med fundamentfeltet som en alternativ mulighed). Det gælder fx.

jo:

han hjælper jo Ole
 han har jo hjulpet Ole
 han må jo have hjulpet Ole
 han må jo have ønsket at hjælpe Ole
 han må jo have ønsket at kunne hjælpe Ole

Den type adverbialer betegner vi foreløbigt med a^h. Eksempler på a^h:

jo, sgu, desværre, formentlig, heldigvis, ganske vist,
 velsagtens, tilfældigvis, gerne, mon, imidlertid

I et finit skema er det ikke altid muligt at udfylde a¹-pladsen:

han må jo atter have villet hjælpe Ole
 *han må jo have atter villet hjælpe Ole
 *han må jo have villet atter hjælpe Ole

Derimod er der mulighed for udfyldning i

han/må jo / have / ønsket / atter at kunne/hjælpe Ole
atter står her på a¹-pladsen i det skema der indeholder at kunne.
 Muligheden for udfyldning af denne plads i et skema afhænger af det styrende verbs tema: efter ønske kan det lade sig gøre, men ikke efter måtte, kunne, have og være (når de to sidstnævnte styrer præf. participium). En kæde af verbalskemaer fra og med et skema

med mulighed for udfyldning af a^1 -pladsen til (men uden) det næste skema med mulighed for udfyldning af a^1 -pladsen, kalder vi en delkæde. Der er altså to delkæder i

han / må jo / have / ønsket // atter at kunne / hjælpe Ole
og tre i

1 han/ vil jo nægte//atter at have/foreslået Ole//straks at rejse
En serie af verbalskemaer, (inklusive deres frie led) forbundet ved styrelse kaldes en helkæde forudsat den indeholder et ikke-styret skema. En helkæde kan omfatte flere delkæder. Både delkæder og helkæder kan bestå af ét verbalskema. Helkæde betyder altså omtrent det samme som hovedsætning.

Verber som ønske, nægte, forsøge siges at etablere en delkæde. Andre verber som etablerer delkæder, er foreslå, pleje, behøve, påstå, begynde, foretrække, indrømme, tåle o. a. Modalverberne, de traditionelle hjælpeverber og enkelte andre etablerer derimod ikke delkæder.

Der findes to typer af frie adverbialer (a^d) som kan stå på a^1 -pladsen i en delkæde. Nogle kan kun stå på a^1 -pladsen:

ikke, aldrig, næppe, atter, netop, kun, næsten, fortrinsvis,
desuden, nødig, højst o. a.

Et eksempel:

han/hjælper atter Ole
han/har jo atter/hjulpet Ole
han/må jo atter/have/hjulpet Ole
han/må jo/have/ønsket//atter at/hjælpe Ole
han/må jo/have/ønsket//atter at kunne/hjælpe Ole
han/må jo atter/have/ønsket//at kunne/hjælpe Ole

Et adverbial af denne type kaldes et fast a^d .

Nogle a^d kan placeres både på a^1 - og a^2 -pladsen:

han/må jo igen/have/ønsket//at kunne hjælpe Ole
han/må jo/have/ønsket//igen at kunne/hjælpe Ole
han/må jo/have/ønsket igen//at kunne/hjælpe Ole
han/må jo/have/ønsket//at kunne/hjælpe Ole igen

Et adverbial af denne type kaldes et løst a^d . Eksempler på løse a^d :

altid, ofte, snart, igen, straks, gentagne gange, her,
på torsdag, en gang for alle, i fremtiden, alligevel,
ude i haven, dengang, hjemme, fordi..., hvis..., når...
o. a.

De løse a^d er de fleste, både m.h.t. inventar og frekvens. Udfyldningen af a^2 -pladsen er ret sjælden når der følger et skema efter:

jeg/har/tænkt/at forsøge en af dagene//at ringe til ham

Men da muligheden foreligger, vil det sige at konstruktioner kan blive tvetydige hvis ikke interpunktion eller prosodiske træk markerer delkædegrænsen:

han/lovede ikke//at komme

han/lovede//ikke at komme

jeg/havde/bestemt sammen med mine børn// at cykle derhen

jeg/havde/bestemt//sammen med mine børn at cykle derhen¹⁹⁾

Der findes yderligere én type frie led (a^v). De har samme placeringsmuligheder som a^d , men herudover en som a^d ikke har:

sagen vil grundigt blive undersøgt

sagen vil blive grundigt undersøgt

sagen vil blive undersøgt grundigt

sagen vil snart blive undersøgt

*sagen vil blive snart undersøgt

sagen vil blive undersøgt snart

Man må regne med en plads (a^3) til disse led mellem prædikativet og det styrede adverbial:

F	V	S	a^1	O^i O^d (P)	a^3	Adv.	a^3
-	skilte	han	så	uret	omhyggeligt	ad	i går?
du	satte	-	ikke	proppen	ordentligt	i	-
de	valgte	-	jo	Jensen	enstemmigt	ind	denne gang
vi	gør	-	snart	regnskabet	endeligt	op	-
-	læg	-	nu	dugen	pænt	sammen!	-
-	sæt	-	-	lampen	lidt	herhen!	-
han	lukkede	-	-	butikken	for tidligt	op	i morges

a^3 -pladsen findes også i bisætnings- og infinitskemaet.

Typiske repræsentanter for ledtypen a^v er adjektiver i neutrum.

Ved opflytning af et skema til fundamentfeltet viser a^v en karakteristisk opførsel over for a^d : et a^v skal følge med verbalet, mens et a^d kan følge med, men normalt ikke gør det:

sagen / vil næppe blive grundigt undersøgt i morgen

grundigt undersøgt / vil sagen næppe blive i morgen

Sjældnere

grundigt undersøgt i morgen / vil sagen næppe blive

Og aldrig

*undersøgt / vil sagen næppe blive grundigt i morgen

Derimod kan et a^v - som man kunne vente det - stå i fundament-feltet alene:

grundigt / vil sagen næppe blive undersøgt i morgen

Vi har på grundlag af topologiske kriterier udskilt tre typer af frie adverbialer:

a^h helkædeverbialer, placering a^1 (kun finit skema)

a^d delkædeverbialer, placering a^1, a^2 ,

a^v verbaladverbialer, placering a^1, a^2, a^3

Når betegnelserne helkæde-, delkæde- og verbaladverbial er brugt, er det fordi det viser sig at de tre mekanisk opstillede kategorier for den semantiske intuition synes at have forskellig "rækkevidde"; a^h karakteriserer eller modificerer en helkæde, a^d en delkæde, og a^v et enkelt verbal:

han/har vist i går/afslået//endnu engang <u>at undersøge</u> sagen grundigt	
<div style="display: flex; justify-content: space-around; align-items: center;"> <div style="text-align: center;"> <div style="border-top: 1px solid black; width: 30%; margin: 0 auto;"></div> <p>i går (a^d)</p> </div> <div style="text-align: center;"> <div style="border-top: 1px solid black; width: 60%; margin: 0 auto;"></div> <p>grundigt (a^v)</p> </div> </div>	
<div style="display: flex; justify-content: space-around; align-items: center;"> <div style="text-align: center;"> <div style="border-top: 1px solid black; width: 40%; margin: 0 auto;"></div> <p>endnu engang (a^d)</p> </div> </div>	
<div style="border-top: 1px solid black; width: 100%; margin: 0 auto;"></div> <p>vist (a^h)</p>	

Erfaringsætninger om frie adverbialtyper.

Disse tre adverbialtyper er ikke blot et produkt af metoden. De viser sig i det hele taget at være relevante for sprogbeskrivelsen i den forstand at man kan fremsætte mange erfaringsætninger om dem. Her skal anføres nogle korte eksempler.

(a)

Der synes at gælde en regel for den indbyrdes rækkefølge af de tre adverbialtyper: er de placeret på a^1 -pladsen, optræder de i rækkefølgen $a^h - a^d - a^v$:

har han mon(h) igen(d) direkte(v) omtalt sagen?

vi kan jo(h) en gang for alle(d) definitivt(v) afslå det

dette vil desværre(h) i fremtiden(d) alvorligt(v) kunne
 true det gode forhold mellem vore lande
 han bliver formentlig(h) snart(d) enstemmigt(v) valgt ind
 forslaget er heldigvis(h) alligevel(d) skarpt(v) blevet
 kritiseret.

Er adverbialerne placeret efter verbalet (på a^2 - og a^3 -pladsen), får vi den spejlvendte rækkefølge, med fuld symmetri hvis vi accepterer muligheden for slutstilling af helkædeverbialer:

har han omtalt sagen direkte(v) igen(d), mon(h)?
 vi kan afslå det definitivt(v) en gang for alle(d), jo(h)
 dette vil kunne true det gode forhold alvorligt(v) i fremtiden(d), desværre(h)
 han bliver valgt enstemmigt(v) ind snart(d), formentlig(h)
 forslaget er blevet kritiseret skarpt(v) alligevel(d), heldigvis(h)

Normalt vil rækkefølgen af hensyn til konstruktionens balance være mere jævnt fordelt på de forskellige pladser, men rækkefølgen bestemmes alligevel af figuren h - d - v v - d - h:

har han mon(h) igen(d) omtalt sagen direkte(v)?
 vi kan jo(h) definitivt(v) afslå det en gang for alle(d)
 dette vil i fremtiden(d) kunne true det gode forhold alvorligt(v), desværre(h)
 han bliver formentlig(h) valgt enstemmigt(v) ind snart(d)
 forslaget er alligevel(d) skarpt(v) blevet kritiseret heldigvis(h)

(b)

Som påvist af Erik Oxenvad²⁰⁾ kan visse adverbialer hindre en der-konstruktion.

der eksploderede desværre en granat
 der blinkede allerede nogle stjerner på himlen
 der brægede et får på marken
 er mulige konstruktioner trods de a^h og a^d de indeholder. Men a^v kan ikke forekomme:

*der eksploderede desværre en granat for tidligt

*der blinkede allerede nogle stjerner muntert på himlen

*der brægede et får ynkeligt på marken

(c)

Ingen a^h kan "brydes ud" i en sætningskløvning:

*det var desværre han blev forkølet

Alle a^v kan derimod:

det var grundigt sagen skulle undersøges

Nogle a^d kan brydes ud:

det var her jeg opdagede fejlen

Andre kan ikke

*det var fortrinsvis han drak Carlsberg

Årsagsbisætninger med fordi og tidsbisætninger med da er efter alle kriterier at dømme at anse for a^d -adverbialer. Fx. kan de brydes ud:

det var fordi han var forkølet at han blev hjemme

det var da han var rejst at vi opdagede underslæbet

Årsagsbisætninger med da er derimod snarest a^h . På grund af de særlige topologiske restriktioner der gælder for sætningsformede frie adverbialer, kan det ganske vist være svært at påvise det ved hjælp af rækkefølgeiagttagelser. Men det ville være en frugtbar antagelse og bidrage til forklaringen af visse forskelle mellem de næsten synonyme fordi- og da-sætninger. Fx. hvorfor en udbrudt da-sætning aldrig kan opfattes som en årsagssætning:

jeg gik hjem da jeg var blevet færdig (tid el. årsag)

det var da jeg var blevet færdig at jeg gik hjem (kun tid)

Et a^h kan ikke brydes ud. Derfor må der her foreligge en da-sætning med værdien a^d , og det er netop en tidssætning.

Vi kan også forklare det velkendte forhold at sætningen

jeg tæver ikke min kone fordi hun serverer rødvin til fisk er tvetydig (1. jeg tæver hende af andre grunde, 2. hendes raffinerede måde at servere fisk på formilder mig så jeg afstår fra afstraffelse). Mens

jeg tæver ikke min kone, da hun serverer rødvin til fisk er entydig.

Både ikke og fordi... er delkædeadverbialer. De står derfor på samme hypotaktiske niveau:

ikke [jeg tæver min kone] fordi...

Sætningen kan opfattes på to måder:

umiddelbart håndterligt end PDs og savner muligvis noget af den pædagogiske anskuelighed som er fordelen ved PDs model. Hertil er der at sige, for det første at jeg overhovedet ikke har taget hensyn til det pædagogiske og hverken har anbefalet eller frarådet min beskrivelse til elementær indføring i grammatik; og for det andet at overskueligheden i det Diderichsenske skema er opnået ved at underbetone eller negligere visse fænomener som mit forslag bedre får frem. Desuden må man ikke glemme at man ved siden af PDs hovedsætningsskema og bisætningsskema nødvendigvis må få brug for et infinitivskema på et eller andet analysetrin:

(det var min hensigt) straks at give Ole pengene tilbage næste dag

(der ser ud til) igen at komme penge i kassen

Den væsentligste indvending mod mit forslag er formentlig de mange tomme pladser. Det ville være fristende at forsøge at komprimere de mange skemaer, fx. ved at gøre verbalpladsen rekursiv:

$$\begin{array}{l} 1^0 \text{ VVV...V S } a^1 \quad \left| \text{N } a^3 \text{ Adv } a^2 \right. \\ 2^0 \quad \quad \quad \text{S } a^1 \text{ VVV...V } \left| \text{N } a^3 \text{ Adv } a^2 \right. \end{array}$$

Problemet er så blot hvilke verber der skal regnes til samme skema og hvornår et nyt skema skal begynde. Jeg kan tænke mig to løsninger hvoraf ingen er tilfredsstillende.

(a) I NyS I¹⁷⁾ har jeg påvist to kategorier af verber som kan styre infinit. Man kunne opfatte kategori A som "hjelpeverber", og disse ville så være eksplicit defineret (kategori A indeholder alle de traditionelle hjelpeverber + en del andre verber og verbalforbindelser). Et skema kunne derefter siges at indeholde ét hovedverbum + evt. hjelpeverber. Der ville fx. kun være to skemaer i en sætning som

han/kunne godt have tænkt sig/igen at være rejst til Spanien
Imidlertid ville visse delkædeetablerende verber og verbalforbindelser være at regne for hjelpeverber: pleje, begynde, trænge til, være ved o. a., og det ville blive besværligt at registrere placeringen af de led der udfylder det vi ovenfor har kaldt a¹-pladsen:

han er begyndt hver morgen at løbe sig en tur i skoven
bliver ét skema med at løbe som hovedverbum.

(b) Man kunne vedtage at de verber der ikke etablerer delkæder (men som styrer infinit), er hjælpeverber. Det giver et nyt skema for hver delkæde. Vanskeligheden er her at visse af de verber der styrer akkusativ + infinit ikke er delkædeetablerende:

jeg ville gerne have køkkenet malet færdigt

vi har fået en del at drikke

Vi får altså objektspladser i serien af verber inden for et skema, og det er formodentlig en ubehagelighed.

Noter

- 1) se fx. Gunnar Hansen, Per Mogens Hansen, Ragna Lorentzen: Dansk Sproglære for Seminarier. Erik Hansen: Sprogagttagelse. Hans Jørgen Schiødt: Dansk Sprog og Stil.
- 2) Paul Diderichsen: Elementær Dansk Grammatik (EDG). C. Hj. Borgstrøm: Indføring i sprogvidenskab. H. A. Koefoed: Structure and Usage as Applied to Word-Order, Årbok for universitetet i Bergen, Humanistisk serie 1967 nr. 1.
- 3) EDG § 26 II 1)
- 4) Kr. Mikkelsen: Dansk Ordføjningslære (DO) § 117.
- 5) EDG § 27
- 6) EDG §§ 65 Till. 3, 67 Till. 1, 71.
- 7) EDG § 85-86
- 8) EDG § 65
- 9) EDG § 74 a). DO § 234 D)
- 10) EDG § 68 a).
- 11) EDG § 74 c)
- 12) EDG §§ 74 a), 71 Till. 1
- 13) Termen er også brugt i nyere tysk grammatisk litteratur.
- 14) Sætningsleddene og deres stilling 30 år efter. Danica 1964 (Festskrift til Aage Hansen) p. 109
- 15) Gunnar Bech: Zur Technik der syntaktischen Analyse. Lingua. vol. XI, 1962.
- 16) Gunnar Bech: Studien über das deutsche verbum infinitum I-II, specielt §§ 1-82.
- 17) NyS I p. 6-9
- 18) se de ovenfor nævnte arbejder af Gunnar Bech. Bechs notationsmåde kan bl. a. på grund af s-passiven ikke overføres direkte til dansk.
- 19) se Retskrivningsordbogen § 40 3)
- 19 1/2) Som en mere håndterlig terminologi kunne man foreslå maxi-adverbial for heltædsadverbial, medi-adverbial for delkædsadverbial, og mini-adverbial for verbaladverbial. Adverbialerne er således benævnt efter hvor meget de dækker.

- 20) Erik Oxenvad: Om nogle upersonlige Konstruktioner i Dansk. Studier tilegnede Verner Dahlerup) p. 135-140
- 21) EDG § 71 Till. 1, DO § 234 II A
- 22) EDG § 72, 74
- 23) se 14)
- 24) Stoffet i denne artikel blev først forelagt på et seminar ved Oslo Universitet i februar 1968. Jeg takker diskussionsdeltagerne i Oslo og Odense for deres bidrag, som har hjulpet mig til at præcisere formuleringen af visse enkeltheder.

Litteratur

Gunnar Bech: Zur Technik der syntaktischen Analyse. *Lingua* vol. XL, 1962.

Studien über das deutsche verbum infinitum I-II, 1955 og 57.

Brynjulv Bleken: Om setningsskjemaet. Oslo 1969 (stencileret).

Einar Bruaas: Eksperimentell-analytisk lingvistik. 1970.

Paul Diderichsen: Sætningsbygningen i Skaanske Lov. 1941. Elementær dansk Grammatik, 3. udg. 1962.

Sætningsleddene og deres stilling 30 år efter. (Festskrift til Aage Hansen), 1964.

Hans Karlsgren: Positional Models and Empty Positions. (Structures and Quanta, 1963).

H. A. Koefoed: Structure and Usage etc. (se note 2)).

Ulf Teleman: Om Paul Diderichsens syntaktiska modell. Lund 1970 (stencileret). Denne artikel indeholder en meget righoldig litteraturliste.

Diskussion efter Erik Hansens foredrag.

Veirup: Fandt så mange træk i EH.s system, som logisk lagde op til en generativ analyse, at han ønskede EN.s begrundelse for ikke at have "taget skridtet fuldtud".

EH: Havde ventet spørgsmålet. Man kunne vende det om og spørge, hvorfor amerikanerne ikke havde taget ved lære af dette her. Der er intet som vi ikke kan beskrive v.h.j.a. dette system. Naturligvis kan det også siges i transf. grammatikkens sprog. At vi får andre kategorier end i andre grammatikker kan ikke undre.

V.: Der er eksempler her hvor man ville have fået en simplere beskrivelse af f.eks. adverbialerne, hvis man havde taget konsekvenserne og betragtet disse delkæder som forskellige niveaustrukturer. Så var der måske kun blevet to kategorier.

EH: Altså, på et eller andet niveau får man færre kategorier, men da de iagttagelser, jeg har gjort, skal frem på en eller anden måde, må de formuleres på et eller andet sted i analysen. Det er overhovedet et vigtigt spørgsmål om beskrivelsesstrategi, hvor i analysen de enkelte træk skal udtrykkes. Det frister mig ikke at vi på et eller andet trin kan nøjes med to kategorier. Det må i hvert fald overvejes nøje, særlig med hensyn til hvilke økonomiske konsekvenser, det vil kunne få. Derfor lidt vanskeligt at besvare spørgsmålet fuldt ud.

V.: Havde forventet at EH havde klare grunde til ikke at gå videre, ind på transf. grammatikkens område.

EH: Ja, den simple, at det endnu ikke er sket, at der var problemer, der ikke har kunnet beskrives efter systemet.

Wille: Det hele drejer sig om at forså nogle af de sprogmekanismer, der er i gang, når vi taler. Det er karakteristisk for såvel Diderichsen som Erik Hansen at de går ud fra en lineær opfattelse, d.v.s. ser det sproglige forløb som en streng af symboler, som har en vis rækkefølge. På hver af disse pladser kan der stå et symbol af en bestemt kategori. Modellen tillader ikke flere dimensioner end denne, men den tillader en vis rækkefølge af fænomener. For at opnå en så økonomisk beskrivelse som muligt, slår man så mange af kæderne sammen som muligt. Der opstår da et problem med hensyn til de tomme pladser, det i så fald er nødvendigt at operere med. I et af tilfældene må EH hævde at der er en tom plads, hvor der kunne have stået et N, hvor der rent faktisk ikke kan stå noget N. Han tvinges til arbitrært at indføre nogle tomme pladser for at kunne slå en række af skemaer sammen, men det er pladser, som aldrig kan være udfyldt. Og så får vi problemer med hvordan vi skal tolke skemaet, når vi er færdige, fordi der altså er tomme pladser, der i visse tilfælde skal tolkes som tomme pladser og i andre tilfælde som ikke-plads. Det hænger dels sammen med lineariteten og dels med det, at man ønsker så få skemaer som muligt.

Angående linearitetsproblemet ønskede W. at vide hvordan EH tolkede de tilfælde hvor der optræder led, som hører til en verbalkæde længere henne i sætningen. W. stillede spørgsmålet om ikke i virkeligheden lineariteten er en fiktion. Den er rigtig i et vist analyse-niveau, men i andet niveau har vi flyttet rundt på leddene, så vi har noget mere kompliceret. Vi så eksempler, hvor subjektet fra en underordnet verbalkæde flytter op i en overordnet verbalkæde eller nogle af adverbialerne kan placere sig rundt omkring. Der er her en tvetydighed i analysen. Hvis man anbringer adverbialerne efter sådan en verbalkæde, er det i virkeligheden tvetydigt om de knytter sig til det umiddelbart foregående verbal eller til helheden. Hvis vi vil opløse tvetydigheden, kan vi flytte den op i fundament-feltet. F.eks.:

"Jeg kan ikke holde ud at I larmer sådan i dag"

alternativ:

"Jeg kan ikke holde ud at I larmer sådan hver dag"

Den første sætning er tvetydig. Er det mig, der ikke kan holde det ud i dag, eller er det fordi I larmer at jeg ikke kan holde det ud? Her skrider lineariteten, fordi vi efter verbalkæden har et led, som helt utvetydigt hører til i en af kærnesætningerne.

EH: Systemet er ganske rigtigt lineært, og det er rigtigt at der i visse tilfælde står en størrelse i verbalskemaet, som på en eller anden måde må høre hjemme et andet sted. Men det er der rige muligheder for bare at beskrive. Jeg har ikke sagt at det skal være lineært, men lad os blot holde fast ved det. Der er altså et par afvigelser, men dem kan vi jo bare beskrive. Tendensen er ganske tydeligt mod det lineære, men det gør heller ikke noget, selvom det måske ville være smukkere hvis det var anderledes.

W.: Når du gennemfører at tale om det, så taler du næsten flerdimensionalt, men når du manifesterer det i et formelsystem taler du kun lineært.

EH: Det kommer af at det indebærer en betragtning, som minder lidt om forholdet mellem overflade- og dybdestruktur, idet der kan tales dels om leddenes grammatiske status (det er hvad vi finder i skemaet) og dels om deres logiske status. Vi så at ved akkusativ-med-infinitiv er akkusativens garanteret grammatisk objekt for det styrende verbum, men det hindrer ikke på nogen måde at man kan sige at den er logisk subjekt for et andet verbum. Vi har det samme ved visse typer af adverbialer, f.eks.:

"Han rejste til Oslo og boede"

til Oslo er stensikkert et ganske almindeligt adverbial, men samtidig vil en logisk analyse, som er en virkelig formel analyse, vise at det samtidig fungerer som logisk adverbial til boede, selvom det står i et andet skema. Det svarer fuldstændig til akkusativ-med-infinitiv-analysen. Det er ikke nogen særlig vanskelighed. Tværtimod er det en pointe, man får noteret sig.

Wille: Undrede sig over en udtalelse fra EH om at analysen ikke bare svarer til noget intuitivt semantisk men også svarer til noget formelt. Er det ikke sådan at vi altid laver vore formler så de svarer til vores intuitive forståelse?

EH.: Jo, men det viser sig, at de intuitioner, man arbejder med, har ganske tydelige formelle ledsagefænomener. Når man taler om logisk subjekt og objekt, er det ofte meget vage forestillinger man har om det. Det kan her defineres som noget meget fast. EH. var enig i W.s betragtninger om tomme pladser og ikke-pladser og uddybede ideen med at klappe flere skemaer sammen.

Teleman: Alle de argumenter, som man her anvender i diskussionen, foregriber jo helt enkelt de regler som man arbejder med indenfor transf. gramm. Den eneste forskel mellem denne her type af mere ræsonneret grammatik, og den generative grammatik er, at disse her argumenter formaliseres i den totale sprogbeskrivelse; de kommer altså igen andre steder i det totale system af regler. Der findes derfor ingen egentlig modsætning mellem den type grammatik, som EH har har præsenteret os for, og det der kaldes generativ grammatik og som ser så mærkeligt ud, blot fordi det udtrykkes i symboler og regler og trædiagrammer og så videre. Men det er altså præcist det samme, en række af synonyme udtryksmåder (på mange punkter i hvert fald) og den væsentlige forskel er, at der ligger et pres på totalformaliseringen ved transf. gramm. Idealet er at man ikke skal kunne sige noget et sted, som ikke kan sættes ind på sin plads i den totale sprogbeskrivelse. Jeg synes det er meget interessant og jeg genkender nøjagtigt mange af de samme løsninger som jeg selv har gjort - omend ikke på et så gigantisk materiale som EH.

Angående de forskellige skemaer: Er der ikke en mulighed for at forbinde Diderichsens hovedsætningsskema og bisætningsskemaet? Jo, den obligatoriske transformation. Diderichsen har jo i sin diskussion accepteret den frivillige transformation. Man stiller et skema op, og så siger man: "Af stilistiske grunde eller andre kan forfatteren bruge den og den afvigelse fra normalskemaet." Det er intuitivt let forståeligt. Men problemet for Diderichsen og det, der gjorde at man f.eks. ikke kunne udnytte samme skema for den overordnede sætning som for den ikke-overordnede, var netop at man ikke kom over den tærskel at anvende den obligatoriske transformation. Havde man gjort det, havde man kunnet sige, at en sætning, som sidder inde i en anden sætning, er præcist samme sætning. Man skal bare foretage en obligatorisk ændring af dette her abstrakte, generelle mønster. Og hvis man vil indse det, kan man gå videre med infinitivkonstruktionerne på samme måde; en infinitivkonstruktion er en maskeret sætning, subjektet er bare blevet strøget og dermed også finittet, eller måske bibeholdes subjektet og blot finittet stryges.

EH: Det sidste er sagt både af Diderichsen og mig. De data, T. her beskriver, er fremstillet i teorien.

T.: Jeg ville ikke komme med nogen data eller tolkningskritik men blot vise hvordan den endelige beskrivelse sker. Hvad man kan gøre er altså at anvende et helt formaliseret slutprodukt eller et mere ræsonneret produkt, hvor man efterlader en del spørgsmål, så at sige ubesvarede.

EH.: Der er dog en mere udbygget formalisering, end jeg kan forelægge her. Men min analyse bliver ikke så ambitiøs som den ame-

rikanske grammatiks. Telemans og Veirups indlæg mindede EH om den middelalderlige katolske kirkes bestræbelser på at vise, at de gamle græske filosoffer i virkeligheden havde været kristne. De vidste det bare ikke selv.

Veirup: Indrømmede, at hans spørgsmål kunne lyde sådan, men understregede at han anså det for virkelig fundamentalt: Hvorledes opnår man den økonomisk bedste beskrivelse? Kan EH, stadigvæk holde fast ved lineariteten eller fungerer beskrivelsen bedre, hvis man opgiver dette princip?

EH: Indrømmede berettigelsen af en sådan diskussion men ønskede at vente, fordi der endnu ikke er fremlagt tilstrækkeligt materiale som basis for en sådan drøftelse. Gentog sit hovedargument: at københavnerne ikke endnu havde følt deres metodes utilstrækkelighed nogetsteds, og tilføjede at der var områder hvor den var betydelig lettere end den amerikanske. Forskellen er måske blot, at københavnerne ikke har de samme ambitioner m.h.t. at opstille "universals" o. lign.

Hans Larsen: Havde 2 spørgsmål:

1) Når man kritiserer Diderichsen for at sige, at ham sove i sætningen: Jeg så ham sove, er to led og dernæst siger: Han fik noget at spise, hvor noget at spise er to led, så opstår der et problem idet noget at spise ikke kan skilles, hvis det flyttes frem i forfæltet: Noget at spise fik han ikke.

EH: Jeg har ikke sagt at jeg vil bruge forfæltet på samme måde som Diderichsen. Men det kan tænkes at vi kommer til at registrere en undtagelse her. Men det vil alligevel være en gevinst, idet man vil få langt færre undtagelser; rent bortset fra at jeg har excerperet eksempler på typen: at spise fik de en kylling.

HL: 2) der ligger en fare for at når EH gennemfører sin analyse, så ryger vi tilbage til typen: rodsætning (det er det, der bliver tilbage, når vi har fjærnet bisætningerne). Man kunne spørge nu, da du laver et skema hver gang der kommer en infinitiv eller en eksplikativ sætning, hvorfor laver du så ikke et skema hver gang der kommer et objekt eller et andet led af forskellige typer. En ting er at sige: "Vi har det, der hos Diderichsen hedder nexusfeltet plus en serie af faste led, som er afhængige af, hvilken type, det er", og så at sige: "På første trin i analysen lader vi dem være uanalyseret, og i andet trin kan vi analysere disse ubekendte x'er; de kan så igen analyseres o. s. v." Derved opnår vi jo netop en hierarkisk struktur.

EH: Når jeg stiller det op på den måde, altså at visse ting står inde i skemaet med et pludseligt spring til et nyt skema, hænger det sammen med at vi skal have beskrevet disse forhold, men man burde i virkeligheden slet ikke skrive N. Man burde sige: "Her står et subjektskema, her et adverbialskema, her et prædikativskema o. s. v." Det er jo i virkeligheden skemaer altsammen. Men det er jo en forkortelse jeg foretager i hvert af disse tilfælde.

HL: Havde blot ønsket at få dette bekræftet.

Refereret af Georg Søndergaard.